

Lastniki in izdajatelj: Okrajni odbor SZDL Črnomelj, Kočevje in Novo mesto. — Izhaja vsak petek. — Odgovorni urednik: Tose Gobnik. — Uredništvo in sprave: Novo mesto, Cesta komandanta Staneta 25. — Poštni predal 33 — Telefon uredništva in sprave 127. — Tehnični račun pri Narodni banki v Novem mestu: 616-T-181. — Letna naročnina 396 din, polletna 230 din, četrtletna 126 din. — Tiska tiskarna Slovenskega poročevalca v Ljubljani

Dolenjski list

Tednik okrajev Črnomelj, Kočevje in Novo mesto

Razširitev podjetja ni samo potreba, temveč življenjska nužnost Dolenjske!

Delavsko samoupravljanje pri kolektivu LIP Novo mesto ni prazna beseda

Delovni kolektiv Lesno-industrijskega podjetja v Novem mestu je, reki bi, že prišel na najvišji tip delavskega samoupravljanja: na mesto delavskega sveta imajo »Zbor kolektivca«, ki kot celota razpravlja in sklepa o problemih podjetja. Pri tem podjetju je upravni odbor res samo izvršni organ, najvišji organ samoupravljanja pa je zbor kolektiva. Vsekakor je to napredek, predvsem pa je napredek to, da člani kolektiva na zborih razpravljajo in dajejo predloge in priporočila, ne samo za trenutne probleme, pač pa tudi za bodoči obstoj in razvoj podjetja. Strokovni tečaji, strokovni posveti, politična predavanja in drugo je pripomoglo, da člani kolektiva gledajo na podjetje povsem drugače, kot so gledali še pred dobrim letom. Ni več ozkega osebnega potegovanja za neke privilegije in osebne koristi, pač pa zdravo gledanje naprej. Za to je najboljši dokaz soglasen sklep kolektiva: ves višek plačnega fonda naj se vloži v razširitev in modernizacijo obratov.

Nužnost tega predela Dolenjske. Navedel je, da je s tem povezan tudi socialni problem, kajti na tem sektorju je pretežna večina takih kmetov, ki pol leta živijo od polja, pol leta pa od gozda. Poleg tega je vsako leto več prostih delovnih sil, ki nima zaposlitve.

Strokovni uslužbenci LIP Novo mesto in še več strokovnjakov delajo že nekaj mesecev na idejnih načrtih za gradnjo lesnega kombinata v bližini Straže. O dovolji utemeljenih pogojih, ki jih ima prav ta predel Dolenjske za tak kombinat, smo že obširno pisali v našem listu. Končno besedo bodo izrekli strokovnjaki, ki bodo podrobno proučili idejni osnutek in vse okoliščine za izvedbo načrta, vedno mislimo, da mimo že ugotovljenih prednosti in drugih pogojev, ki jih ima Dolenjska za tak industrijski obrat, ne bodo mogli.

Hkrati s temi načrti pa se upravni odbor LIP trudi za razširitev obstoječih lesno-predelovalnih obratov in postopno preusmeritev proizvodnje na finalne izdelke. V prvem obdobju bo to pomenilo pri manjših količinah lesa zaslužek večinoma številu delavstva, hkrati pa boljše izkoriščanje lesa, zlasti odpadkov. Upravni odbor je nekaj strojev za nove finalne proizvode že kupil in se bo proizvodnja nekaterih zelo iskanih lesnih izdelkov pričela predvidoma že v jeseni v sedanjih obratih. To prizadevanje vodstva podjetja in upravnega odbora so nad vse topló pozdravili vsi člani kolektiva.

STORILNOST SE JE DVIGNILA ZA 20%, ENAKO IZKORISČANJE LESA

Drugo zasedanje zbora je bilo v petek 19. junija zvečer v zadrnem domu v Straži. Od celotnega kolektiva je manjkalo samo 16 neupravičenih, to je komaj 6%. Izprno gospodarsko poročilo, ki ga je podal direktor tov. Jože Knez, je zanimalo vse. Iz poročila so zvedeli, kako je s preskrobo surovine, kako se trošilo obratna in druga sredstva, kako in po kakšni ceni prodajajo posemevrste lesa oziroma izdelkov na domačih in tujih tržiščih. Z uvedbo ločenega delovnega časa na obratih se je storilnost dvignila za 20%, kar odgovarja boljši izbiri strojev, vendar dvig storilnosti še ni v sorazmerju s plačnim fondom, ker se končni proizvodi niso pocenili. To nesorazmerje bo uredilo davke na presežek fonda. Izkoriščanje lesa se je dvignilo pri jelovini za več kot 10%, prav tako pri trdem lesu, poleg tega so z boljšim manipuliranjem pri bukovini pridobili za 15% več obrodjenega blaga. Vsled slabega oziroma nepravilnega manipuliranja lani v gozdu in deloma tudi na žagah so imeli razmeroma veliko prekratkih desk, katerih vrednost je na inozemskem trgu zaradi tega manjša za dva dolarja pri m³.

TUDI NA STROKOVNO IZPOLNITEV MORAMO MISLITI

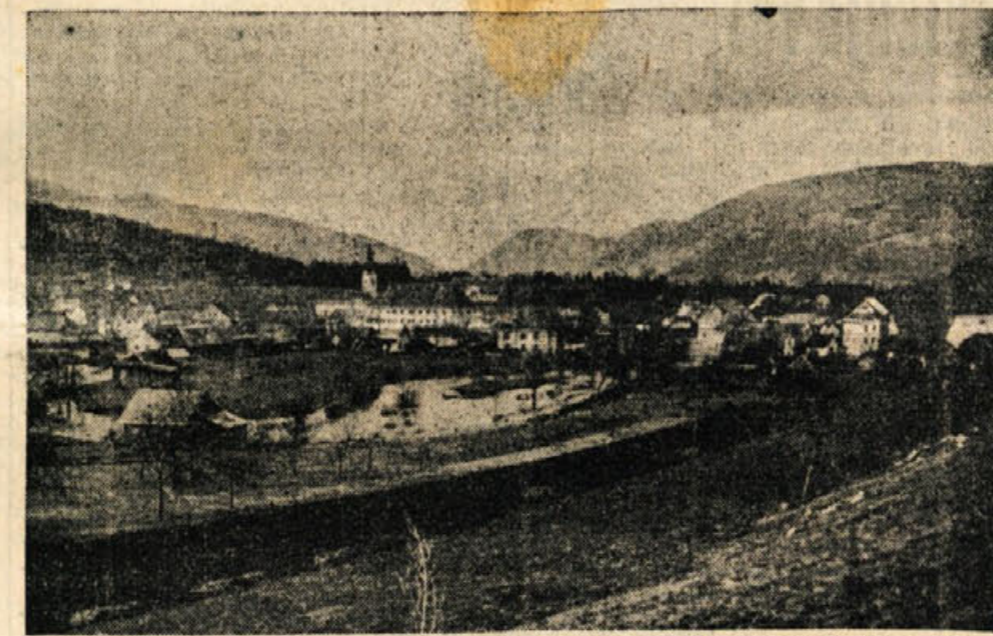
Član upravnega odbora Marko Keršinc se je zavzel, da je treba poleg drugega misliti tudi na strokovno izpolnitev vseh delavcev in uslužbencev, ker le človek z višjo strokovno izobrazbo lahko obvlada bolj izpopolnjeno tehnično obdelavo. Poudaril je, da manjka delavcem teoretičnega, uslužbenec pa praktičnega

znanja in predlagal uvedbo strokovnih tečajev za oboje, češ če govorimo o razširitvi in preusmeritvi proizvodnje, moramo nujno misliti tudi na strokovni dvig kadra. S tem so se seveda strinjali vsi in celo predlagali, naj bi za posamezne vrste strokovnega delavstva li po potrebi tudi tujega strokovnjaka za vodstvo tečajev. Soglasno je bil sprejet tudi sklep, da organizirajo več strokovnih obiskov bolj razviti industrijskih obratov.

Vse te pomanjkljivosti polagoma odpadajo. V letošnjih prvih petih mesecih beležijo že prav lepe prihranke na surovinah, zlasti pa jih boljše izkoriščajo. Proizvodni načrt poteka v redu brez večjih zaostojev, kar je posledica prizadevanja vodstva podjetja in celotnega kolektiva.

VES KOLEKTIV SE MORA ZAVZETI ZA RAZŠIRITEV OBRATOV

je povedal v razpravi na poročilo direktorja Ivan Virant z obrata Soteska in še poudaril, da razširitev obrata ni samo potreba, pač pa življenjska

Dolenjske Toplice s svojim znanim termalnim kopalščem vabijo domače in tuje goste...

ODPOSLANCEM KOČEVSKEGA OKRAJA

Odbor za proslavo 10. obletnice Zbora poslancev slovenskega naroda v Kočevju z nova poziva vse tiste odposlance, ki so se 1943. leta udeležili Zbora odposlancev v Kočevju, pa se doslej niso javili, da najkasneje do 6. junija t. l. pošljejo svoje osebne podatke na Glavni odbor Socijalistične zveze delovnega ljudstva Slovenije, Ljubljana, Tomšičeva ulica 9.

Podatki naj vsebujejo: Ime in priimek, rojstne podatke, sedanje bivalične, službeno mesto

OBVEZNICE I. LJUDSKEGA POSOJILA SE LAHKO IZPLAČUJEJO SE DO 30. AVG. 1953

Zvezni izvršni svet je sprejel uredbo, po kateri lahko lastniki obveznic I. ljudskega posojila, ki so bile izdane leta 1950, te obveznice vnovičujejo še do 31. avgusta 1953. Leto. Po prejšnjih predpisih so namreč te obveznice za zastarele. Kdor jih še ima doma, naj jih takoj predloži najbližji podružnici Narodne banke!

VREME

za čas od 2. do 12. julija

Krajevnim nevihtam v začetku julija bo sledilo lepo vreme skoraj do konca tekočega tedna. Konec tedna ali v začetku naslednjega tedna zopet krajevne nevihte, nato do sredine tedna lepo vreme.

17. avgusta. Svet se bo obrnil do vseh množičnih organizacij za pomoč pri pripravah za fluorografiranje, zlasti pa je dolžnost svetov pri občinskih ljudskih odborih in na občinskih odborih RK, da bodo sodelovali pri tej veliki in pomembni zdravstveni akciji. Najbolj važna je, da bo o tem in o pomenu fluorografiranja seznanjen vsak človek ter da bo tudi vedel, kdaj in kje se bo udeležil slikanja. Udeležba je obvezna, okrajni ljudski odbor pa je sprejel tudi sklep o kaznovanju za namerna izostanek od fluorografiranja. Okrajni ljudski odbor bo v Dolenjskem listu pravočasno objavil točen krajevni in časovni raspored za ves okraj.

PREJELI APREVEČA, SEDAJ PA NAJ VRNEJO

Po ukinitvi živalskih nakaznic s, upravičenci dobivajo nekaj časa še prehranske bone. Za socialno šibke, ki niso bili v delovnem razmerju, so delili prehranske bone bivši KLO. To so uredili tako, da so prejšnjim upravičencem do živalskih nakaznic izplačevali oziroma do deljevali bone v sorazmerju prejšnjih nakaznic. Revizija je ugotovila, da so vsled povrnitve in nepoznavanja dokaj kompiciranih navodil, ki so bila objavljena v Uradnem listu, izplačali teh bonov veliko preveč. Vsekakor od socialno najbolj šibkih, ki so te bone tukrat porabili za prehrano, naj sedaj po dveh letih izterjajo 217.000 din. Pretežna večina teh dobiva sedaj namesto živalskih nakaznic ali bonov, minimalno, v nekaterih primerih sramotno nizko podporo od 500 do 1400 din, nekateri pa celo samo po 900 din. To izplačujejo sedaj oziroma svojim proračunov, ki pa so skrajno revni.

Prav je, da se napravi pregled in da povrno neupravičeno prejeete bone tisti, ki so bili njih spolh neupravičeni, nikakor pa ni mogoče tega posplošiti. To bi bilo skrajno birokratsko in neživiljsko. Če pogledamo podpore, ki jih prejemanj socialno najbolj ogroženi, vidimo, da je še dokaj socialnih krivic na terenu, ki jih je treba nujno rešiti, toda ne z birokratskimi posegi in neživiljskimi ugotovitvami. Pri tem je treba poudariti, da zaenkrat Bela krajina s svojim zelo nizkim narodnim dohodkom ni zmožna reševati vseh teh perečih vprašanj.

PLAČEVANJE OSKRBNISKIH STROKOV V BOLNISNICAH JE VPRASANJE ZASE

Okrajni ljudski odbor je v svojem letnem proračunu predvidel dva milijona din kot pomoč plačila nezmognim za stroške zdravljenja v zdravstvenih ustanovah. Ta vsota bo kmalu izbrpana. Šeprav se omejujejo na najbolj kričeče primere, kjer bolnik res ni zmožen plačila. Številni socialnih zavarovancev je sprito slabo razvite industrije in socialističnega sektorja v gospodarstvu sploh zelo nizko. Iz tega razloga je tudi Uprava socialnega zavarovanja na skrajnih finančnih nogah, splošno je njo pa vse zdravstvene ustanove v okraju. Pri tako nizkem povprečju narodnega dohodka v okraju (komaj dobro tretjino republiškega povprečja) je število plačila nezmognih zelo veliko, posebno sedaj ob zvišanju oskrbnih. Nabelelik sveta tov. Polde Jelenič, je navedel vrsto primerov, ko gre za visoko cene zmeske od 30, pa celo do 70 tisoč din ki jih posamezniki nikakor niso zmožni poravnati. Seveda ugotovijo primere neupravičene garnanja in mole-

GORJANCI VABIJO

Kdor je kdaj obiskal čudovit gorjanski svet temnih gozdov, košnic in pečevja, ga ne bo zlepa pozabil. Gorjanci pustijo v človeku kopiranje po svojih vrhah, soncu in veličastnem miru, ki ga le včasih zmoti drvarjeva sekira. Trdinov vrh, Miklavž, Maličev krč, Pendarjevka, »Gospodična« — to so slavoznana gorjanska imena, znana iz stvarnosti in bajke. Še bolj kot slovenskemu planinstvu in turizmu so Gorjanci poznani naši krizljivosti po zaslugi svojega barda Trdine. In letos avgusta bo pretleko trideset let, kar so najvišji gorjanski vrh — Sv. Jero — preimenovali velikemu pisatelju v spomin in čast v — Trdinov vrh. To obletnico bo novomeško Planinsko društvo spodobno proslavilo na slemenu Trdinovega vrha.

Za res zmerno ceno. Za člane Planinskega društva in s sindikalnim popustom 40 % je celodnevna oskrba od 150 do 180 dinarjev, za nečlane, s prav tako sindikalnim popustom, pa od 180 do 210 dinarjev, za otroke pa samo 60 dinarjev. Kdor se hoče res odpočiti in okrepiti, naj si izvoli Gorjanec! Dosedanja pot od Gaberja do Gospodične je vsled dežja precej poklodovana, zato je pa sedaj markirana nova pot iz Gaberja mimo rezervoarja, desno od gostine Luzar. Obnovljena je tudi markacija od Tovarne do Gospodične, tako da ni treba nikomar skikati in iskati.

Žen s planiniskim rajanjem, bo vsekakor velika gorjanska zanimivost. Ta poljši lov bo v soboto 11. julija in v nedeljo 12. julija. V soboto ob devetih zvečer bodo najprej prižgali kres, zatem pa sledi lov na polhe in prosta zabava. Se privlačno bo v nedeljo, ko bodo dopoldne licitirali ujete polhe (upamo, da jih bo lete kupce), potem pa pekli janjce na ražnju; za zabavo bo godba in ples. Dom bo seveda z vsem dobro oskrbljen.

»ZDRAVJENOSNA GOSPODIČNA«

Na planoti pod Trdinovim vrhom (822 m) je bajni vir »Gospodična«, ki ga je bila ljudska domilija naših prednikov tako lepo ozajžala s pripovedkami. Mrzel, kot ribe oko bister izvirek. Nad tem izvirkom so vneti in požrtvovalni novomeški planinci po vojni postavili prijazen in udoben planinski dom, ki nosi ime po narodnem heroju Vinku Paderišču. Nemara ni veliko krajev, tako primernih za oddih in počitnice, kakor so Gorjanci s svojim domom pri »Gospodični. Mir, sonce, planinski in godni zrak, za ostalo ugodje pa dobra hrana in postrežba v domu Vinka Paderišča, in

LOV NA POLHE

Govorili smo, da je priroda Planinskega doma Vinka Paderišča, zdraven, svet in lep.

Belokranjska mladina pred 10. obletnico izvolitve PK SKOJ

Belokranjska mladina vabi za 19. julij v Črnomelju mladince in mladinke okrajev Črnomelj in sosednih okrajev, da skupno proslavimo pomembno obletnico. Okrajni komite Ljudske mladine Slovenije v Črnomlju bo privedil ob 10. obletnici izvolitve Pokrajinskega komiteja SKOJ s pominško proslavo, ki bo v nedeljo 19. julija v Črnomlju. Okrajni komite mladine bo imel ob tej priložnosti slavnostno sestvo, na katero vabi vse člane bivše Pokrajinskega komiteja SKOJ in vse medvoje aktiviste, ki so delovali na področju Bele krajine. Spored prireditvev bo med drugim obsegal fizikalno povorko, slavnostno govore, nastope folklornih skupin in pevskih zborov. Popoldne bodo v Črnomlju izkulturna tekmovalna in razdelitev nagrad najboljšim tekmovalcem, po zaključnem sporedu pa

Velikokalnski hrošč

Prvo okužbo krompirja po koročarju so opazili v Grabrovcu nad Metliko. Lastniki okuženih krompiršč so o svoji najdbi takoj obvestili mestni občinski odbor v Metliki. Presenečeni vaščani so hitro začeli iskati in pobirati hrošče, ličinke in jajčeka. Posebno so se izkazali solarji, ki so bili že v šoli poučeni o tem nevarnem škodljivcu.

Naslednji dan so v navzočnost zastopnikov okraja, občine in kmetijske zadruge v Metliki skrbno preiskali njivo Janeza Kočvarja. Našli so tri hrošče, več ličink in veliko kupčkov jajček. Jajčec pa niso odkrili samo na spodnji, ampak tudi na vrhni strani krompirjevih listov in na mladi koruzi, ki raste tu pa tam med krompirjem. Krompiršč so razkužili z 1% pantakanom, hkrati so pa vaščani dobili še arzen in bakreno apno.

Kmetijska zadruga v Metliki je takoj naročila še pantakan v prahu, lindane in zapraševalnike, da bodo krompirjevo cmo lahko učinkovito razkužili tudi v deževnem vremenu.

V kolikor so letošnje okužbe popolnoma nove, je z marljivim in skrbnim obratjem hrošča mogoče zatreti. Seveda je treba posebno pozornost posvetiti tudi ličinkam, da ne zalezejo v zemljo in se tam dalje razvijajo. Zelo učinkovito pripomoček je škropljenje ali zapraševanje krompiršč. Vsaka malomarnost bi povzročila veliko škodo. — Krompirišča je treba natančno pregledati, nove okužbe pa z obratjem in kemičnimi sredstvi skušati popolnoma zatreti. B. M.

Festivalni turnir slovenskih mest

Na festivalni turnir slovenskih mest v Ljubljani so povabljeni naslednja dolenjska mesta: Novo mesto, Črnomelj, Metlika, Kočevje, Višnja gora, Sevnica, Krško, Brečice in Kostanjevica. Priskakovati je, da ne bo izostalo nobeno dolenjsko mesto na tem pomembnem slovenskem turnirju, ki si edinstvenih šahovska prireditvev v Evropi.

Velika prireditve v Kočevju

Sahovsko društvo v Kočevju pripravila za avgust velik moštveni brezpotezni šahovski turnir v proslavo 10. obletnice I. zasedanja Zbora odposlancev slovenskega naroda, na katerega bodo povabili vsa šahovska društva Slovenije. Gotovo ne bo pri tem spominskem turnirju manjkala nobena dolenjska osnovna šahovska organizacija.

Kam vplačujemo prispevke za novomeške spomenike NOB?

Pri Mestnem odboru Zveze borcev v Novem mestu je postavljena posebna finančna komisija, ki je sestavni del odbora za postavitve spomenikov NOB. Kdor koli želi pomagati glede vplačil prostovoljnih prispevkov za postavitve spomenikov, naj se obrne na komisijo, njenega predsednika Janeza Zupančiča ali člana komisije Ludvika Goloba, direktorja Narodne banke v Novem mestu.

Mestni odbor ZB je odprl tekoči račun pri podružnici NB v Novem mestu; številka računa: 616-T-286.

DRUŠTVO PRIJATELJEV MLADINE V NOVEM MESTU PRIREDI V NEDELJO 5. JULIJA OB 10. URI DOPOLDNE NA GLAVNEM TRGU

VELIKO TOMBOLO

GLAVNI DOBITKI:

KOMPLETNA SPALNICA — KOLO — 50 kg MOKE — 4 PRAŠICA OD 30 do 40 kg — 2 MANJSA PRAŠICA — 20 KUBIKOV BUKOVIH DRV — 2000 ZIDAKOV — BLAGO ZA MOŠKO OBLEKO — 10-DNEVNO LETOVANJE V DOLENJSKIH TOPLICAH — 10 m PLATNA — DVE UMETNIŠKI SLIKI — VOZnja V SPLIT IN NAZAJ

Poleg glavnih dobitkov ima tombola nad 700 manjših dobitkov v skupni vrednosti 500.000 dinarjev

Tombolske tablice samo 50 dinarjev — dobe se v vseh novomeških trafikah!

CISTI DOBIČEK JE NAMENJEN OTROSKIM KOLONIJAM IN TAJORJENJEM!

Žrtve NOB v občini Kočevska reka 28 milijonov dinarjev v enem letu...

1. RACKI Jože roj. 1910, padel 1944 v Gaberju pri Novem mestu. 2. VALENCI Jože, Dol. Briga roj. 1902, padel avgusta 1942 v Borovcu. 3. HACE Matjaž, roj. 1868, umrl vsled prehlada novembra 1943 kot borec NOV. 4. BARAGA Franc, roj. 1924, padel marca 1945 v Podpreški. 5. ZAGAR Jože, roj. 1926 v Borovcu, umrl na posledicah vojne decembra 1947 v Gor. Brigi. 6. ZAGAR Anton roj. 1890, umrl decembra 1942 v internaciji Padova. 7. MOHAR Jože, roj. 1911, ustreljen kot talec avgusta 1942 v Borovcu. 8. KRIZ Rudolf, roj. 1891, ustreljen kot talec avgusta 1942 na Borovcu. 9. OZBOLT Ivan, roj. 1913, padel v NOV junija 1942. 10. SMALC Jože, roj. 1901, umrl novembra 1942 v internaciji Padova. 11. OZBOLT Jože, roj. 1885, umrl decembra 1942 na Rabu. 12. LOVSIN Jože, Koče, roj. 1885, umrl novembra 1942 v Padovi. 13. SERCELJ Marija, roj. 1881, umrla junija 1943 v Treviso. 14. LIPOVEC Stefan, roj. 1940, umrl 1943 v Cerkiji v internaciji. 15. COP Anton, roj. 1909, umrl decembra 1942 na Rabu. 16. CETINSKI Andrej, roj. 1903 v Moravi, ustreljen od Italijanov julija 1942 v Livoldu. 17. MALNAR Stefan, roj. 1942, umrl na Rabu 1942. 18. TURK Bosilka, roj. 1899, umrla avgusta 1942 na Rabu. 19. TURK Anton, roj. 1893, umrl na posledicah internacije oktobra 1944 v Muhi vasi. 20. VOLF Ivana, roj. 1863, umrla januarja 1943 v Gonarsu. 21. POJE Jože, roj. 1925, bil v nemški internaciji, pogrešan od leta 1944. 22. KLARIC Anton, roj. 1911, ustreljen aprila 1942 na Rabu. 23. BIZAL Franc, roj. 1917 v Ajblu, padel na Turjaku 1943. 24. POSE Anton, roj. 1927, bil

borec Sercejeve brigade, padel baje leta 1944. 25. ZUPANCI Jože, roj. 1917, umrl na Rabu 1942. 26. PANTAR Matija, roj. 1898, padel septembra 1943 na Turjaku. 27. KLEPAC MOHAR Jože, Mokri potok 9, roj. 1881, umrl februarja 1945 na posledicah vojne. 41. SKOF Jože, Kočevska reka 12, roj. sledicah internacije. 31. HODNIK Jože, roj. 1901, ustreljen kot talec aprila 1942 na Preži. 32. SEBALJ Jože, roj. 1863, umrl decembra 1942 v Padovi. 33. OZANIC Jože, roj. 1913, padel 1943. 34. STRLE Anton, roj. 1899, ubit od Italijanov aprila 1941 na Milanovem vrhu. 35. KLEPAC Alojz, roj. 1862, umrl leta 1942 na Rabu. 36. KLEPAC Marija, roj. 1844, umrla na Rabu 1942. 37. LEV-STIK Janez, Koč. reka 9, roj. 1897, umrl v Dahau 1944. 38.

Med obveznostmi, ki so jih z delavskim samopravljanjem prevzeli naše mašinske kolektive, so tudi socialne dajatve. Z delovno pravno zakonodajo je ljudem v delovnem razmerju zagotovljen življenjski obstoj tudi takrat, ko zaradi bolezni ali nezgode niso sposobni za delo. Z zadnje čase, ko se upravljanje rešitve demokratično samopravljanja v naših podjetjih pogloblja, načelnimo rešitve tudi upravljanje obveznosti delavca do družbe, do naše skupnosti.

Prenekokrat lahko ugotovljamo, da naš delovni človek, ki je v letih narodnoosvobodilnega boja žrtvoval vse za zmago, v času obnove pa dajal ves svoj trud za zgraditev gospodarstva, v odnosu do skupnega ljudskega premoženja ne kaže potrebne občutljivosti. Del tega premoženja predstavljajo nedvomno tudi skladi socialnega zavarovanja, iz katerih črpamo sredstva za pomoč in podporo v slučaju delavčeve bolezni in nezgode. Brezvestno izkoriščanje teh fondov predstavlja zato zločin nad skupnostjo, ki ustvarja ta denar s trudom vseh delovnih ljudi. Poglejmo nekaj števil:

V letu 1952 je bilo vsled nezgod in obolenj v novomeškem okraju — pri čemer pa odpade glavni delež na Novo mesto in njegovo okolico — izgubljenih 12.357 delovnih dni. Zaradi nezgod izven dela — to je pri delu doma — je bilo lani ponesrečenih 178 delavcev in nameščenikov, ki so izgubili skupno 1.878 delovnih dni. V letošnjem I. tromesečju je bilo v okraju 57 nezgod izven dela, izgubljenih pa 100 delovnih dni. V tekstilni industriji v okraju je bilo n. pr. lani 41 nezgod pri delu, 15 izven dela. V čevljarški industriji so se pripetile 3 nezgode v obratih, 4 nezgode pa izven dela. Pri gradbenih podjetjih je bilo 135 nezgod v rednem delovnem času, 33 izven dela itd. Večina nesreč izven dela nastaja pri šumarstvu, zaradi vrnjenosti, nepazljivosti itd., skratka po lastni krivdi. Na račun plaćanih bolezniških dopustov pa je bilo zaradi zgornjih nezgod lani v okraju izplaćanih 27 milijonov 963.300 din. K tej ogromni številki, ki jo je pripetel s svojimi uplaćili vsak zaposlen človek v

okraju, pa je treba prišteti je izdatke za zdravilne, zdravila in plaćevanje oskrbnih dni v bolnišnicah.

Malomaren odnos do obratnih nezgod, nezavarovanih ali pomankljivo urejenih delovnih mest, famularnost do ljudi, ki izkoriščajo socialne dajatve v podjetjih ter podobni pojavi brezvestnosti do ljudskega premoženja segajo globoko v naš skupni žep. Napovedati jim je treba naostrejšo borbo. Posledice izkoriščanja socialnih dajatvev znižujejo življenjsko raven vseh delovnih ljudi — zato je tudi tu potrebna najhiterja kontrola ljudskih množic.

Nevaren požar sredi NOVEGA MESTA

Zategnjen pisk sirene je tik pred polnočjo od petka na soboto v preteklem tednu zbudil iz sna prenekatero Novomeščana. V prostoru za stavbo, kjer so skladišča in kolarska delavnica Mesnina mizarstva, v I nadstropju pa je Čevljarška industrija, je izbruhnil verjetno podtaknjen požar, ki je hitro zajel leseno sulo in kolarsko delavnico Navzile takojšnjemu reševanju sosedov, mnogih Novomeščanov in voljakov JLA zaradi pomanjkanja vode ognja ni bilo mogoče zadušiti. Zaradi vroćine se je tež

čas vnel tudi del podstrešja, severne stene glavne stavbe, s čemer se je požar zanesel v neposredno bližino delavnice. Novomeški gasilci dolgo časa niso mogli dobiti vode v cevi, tako da so začeli gasiti z vodo iz Krke šele po tricetrurni zamudi in potem, ko so bili na mestu tudi že gasilci iz tovarne lesnih izdelkov, Ljubljane in bližnje okolice Novega mesta. Izredni požarovalnosti nekaterih sosedov obeh podjetij, članov Okrajnega ljudskega odbora, predvsem pa oficirjem in vojakom novomeške garnizije se je zahvaliti, da požar ni razvel katastrofalnega obsega in upelil morda še sosednjih hiš. S pomoćjo vojaštva in nekaterih navdse požarovalnih meščanov so bili rešeni vsi stroji mizarške ročne delavnice, skoraj ves les iz sušilnic, gotovi izdelki mizarjev in čevljarjev itd. Zgorela pa je popolnoma kolarska delavnica s sulo in manjšo kolićino lesa. Škoda na objektu, lesu in glavni stavbi bo znašala verjetno nekaj milijonov dinarjev, je pa pokrita z zavarovalnico.

Tudi ta požar je pokazal, da je novomeško gasilstvo nezadostno opremljeno s cevmi in da je mesto navzile svoji gasilski četi v veliki nevarnosti, če bi prišlo do podobnih večjih požarov.

Padli borci in žrtve NOB občine Dolenja vas

(Nadaljevanje)

38. TRDAN Franc, Rakitnica št. 74, rojen leta 1929, umrl v Dahau februarja 1945. 39. CIMPRIC Slavko, Dolenja vas 49, roj. 1929, umrl na Rabu marca 1943. 40. DEJAK Alojz, Dolenja vas 54, roj. 1922, umrl na Rabu 1943. 41. BOJC Stefan, Dolenja vas 128, roj. 1904, ustreljen kot talec avgusta 1942. 42. HRIBAR Karel, Prigorica 14, padel 1943 nad Skofjo oLako. 43. ORAZEM Janez, Lipovec 2, roj. 1915, padel oktobra 1943 pr. Crnomlju. 44. POZAR Jože, Dolenja vas 61, roj. 1908, ustreljen januarja 1945 v Begunjah. 45. TRDAN Jože, Dolenja vas 80, roj. 1893, ustreljen od Nemcev februarja 1944. 46. MERHAR Janez, Dolenja vas 59, roj. 1900, ustreljen februarja 1944 v Dolenji vasi. 47. LEVSTEK Ignac, Dolenja vas 44, roj. 1915, ustreljen od Italijanov aprila 1942 v Dol. vasi. 48. ZOBEC Janez, Dolenja vas 53, roj. 1891, umrl na posledicah internacije avg. 1943. 49. CERNE Pavel, Rakitnica 51, rojen 1875, umrl na Rabu 1943. 50. PUST Vinko, Prigorica 60, roj. 1925, padel 1944 pri Postojni. 51. MULC Jože, Dolenja vas 40, roj. 1912, padel 1943 v Ziriš. 52. CBERSTAR Leopold, Rakitnica 38, roj. 1923, umrl na Rabu 1943. 53. GORSE Franc, Dolenja vas 40, roj. 1921, ustreljen v Rakitnici 1943/44. 54. TRDAN Ignac, Rakitnica 8, roj. 1893, umrl na Rabu 1943. 55. ZOBEC Janez, Blate 11, roj. 1935, ustreljen v Blatah 1947. 56. BOJC Anton, Dolenja vas 109, roj. 1884, ustreljen v Trstu 1943. 57. TANKO Franc, Rakitnica 64, roj. 1876, ustreljen leta 1944. 58. ANDOLSEK Anton, Grčarice, roj. 1926, padel 1944 na Dolenjskem.

Zahvala

Delovna kolektiva Mestnega mizarstva in Industrije čevljev se s popravljalnico in Upravno mestno nepremični vred I. skleno za hvaliljueta vsem tovarišem in tovariškam, ki so z uspešno pomoćjo in sodelovanjem pri gašenju požara in reševanju premoženja obeh podjetij pripomogli, da ni nastala ob nenadni nesreći še večja škoda.

Prav posebno zahvalo izrekamo delavci in nameščenel obeh podjetij predsedniku OLO Novo mesto tov. Viktorju Zupancu za izredno požarovalnost in pomoć pri organiziranju reševanja stavb in strojev, tovarišu Vinku Beletu, Slavku Moretu in Slavku Kasielcu ter ostalim, ki so pomagali rešiti dva avtomobila, vsem tovarišem oficirjem in oficirjem in borcem novomeške garnizije v JLA, ki so z vrglednim in izredno naglim delom rešili za logo lesa ter razne izdelke, stroje in opremo obeh podjetij, kakor tudi Komandi JLA v Novem mestu, ki je priskočila v kritičnem trenutku takoj na pomoć; vsem sosedom, ki so pomagali nositi vodo ter spravljalni varno orodje, opremo in izdelke podjetij, članom taborniške organizacije, posemizemni profesorjem in učiteljem, ki so sodelovali pri reševanju ter vsem tistim Novomeščanom, ki so v usodni uri priskočili na pomoć.

Vsem, ki so pokazali, da jim je ljudsko premoženje v resni pri srcu, za izkazano pomoć in požarovalnost iskrena hvala!

Trgovinska zbornica pojasnjuje

Na željo Trgovinske zbornice za okraj Novo mesto z dne 22. junija objavljamo naslednje pojasnilo, ki predstavlja odgovor Trgovinske zbornice na opazke v tretjem odstavku članka »Zbor proizvajalcev naj bi volili tudi pri mestni občini« (Dolenjski list št. 24 od 19. junija 1953):

»Okrajna trgovinska zbornica ni mnenja, da naj bi Javna bolnišnica kupovala specifiško blago v drobni prodaji, namesto po nižjih cenah na debelo, marveč stoji na stališču, da naj bi se na bolnišnico kot na socialno ustanovo gledalo življenjsko. Zato naj bi ta še naprej dobivala prehranbene artikle po gostistični cenii odn. preko detajlističnega podjetja v sporazumu z njim proti primernemu rabatu, ako si hoće podjetje zagotoviti stalno stranko. Iz navedenega sledi, da v trgovskih krogih naše Zbornice vlada povsem pravičen duh, odgovarjajoć današnjim časom naše socialistične skupnosti.«

Predsednik: Kolenc Milka, l. r.
Tajnik: Setine Erna, l. r.

DANES

smo priložili položnice vsem, ki so v zaostanku z naroćnino. Prosimo, pošljite vsaj četrtletno naroćnino vnaprej, da vam lahko naš tednik redno dostavljamo.

Uprava
»Dolenjskega lista«

Franček Sajec: Vatikan in Slovenci

Škof Jeglič je 1. marca 1920 ponovno šel v Rim, kjer je zvedel, da je prošnja za slovensko bogoslužje »pri kongregaciji za obrede, kar je nevarno, ker so v njej skoraj sami Lahii. Dne 6. marca ga je sprejel Benedikt XV. O razgovoru s papežem je Jeglič 12. marca 1920 zabeležil v svoj dnevnik:

»Poprašali so me, če to ljudstvo moćno hrepeni po slovenskem bogoslužju. Odgovoril sem, da bi bilo to ljudstvu jako drago, toda ravno silno ne hrepeni...«

V nobeni zvezi pa ni bilo vprašanje: »Ali vaše ljudstvo želi nazaj bivšo Avstrijo?« Odgovoril sem: »Ne, ne duhovniki, ne omikanci, ne ljudstvo. Le čudim se, da je naše ljudstvo Avstrijo tako hitro in tako lahko pozabilo.« Od kod to vprašanje?«

Za svojega prvega nuncija v Beogradu je Vatikan imenoval škofa Cherubinija, ki je takoj po predaji akreditivnih pisem odšel v Zagreb in tam predsedoval konferenci jugoslovanskih škofov od 13. do 18. aprila 1920. Dne 6. oktobra 1920 se je škof Jeglič odpeljal v Beograd. Oglasil se je tudi pri nunciju in mu za Vatikan izročil poročilo o klerikalni stranki. O razgovoru z Cherubinijem je Jeglič 13. oktobra 1920 zabeležil v svoj dnevnik: »Za jezik srbski pravi, da mu je apatičen.« Toda nunciju in Vatikanu je bila ne-ljuba tudi Jugoslavija!

»Observatore Romano«, službeno glasilo Vatikana, je leta 1920 objavil več protijugoslovanskih člankov. Njegov glavni urednik conte della Torre pa je 3. avgusta 1921 po rapalskem nasilju

pisal, da je Dalmacija italijanska in da se »Italija ni smela nikdar odreći«. Če pa bi sprejeli papeževo mirovno intervencijo iz avgusta 1917, bi »po pravićnih narodnih aspiracijah v papeževem pozivu ta ozemlja pripadla Italiji, po londonskem sporazumu pa so ostala... Hrvatski...«

Dne 12. avgusta 1921 je »Observatore Romano« po jezuitski reviji »Civiltà cattolica« ponatisnil dolg članek o jugoslovanskem zaslužjenju Crnogorcev, obtoževal Italijo, češ da je izdala Crno goro in naglašal: »Toda katoliška Cerkev in papež ne pozabljata potlaćenih in njegov glas se dviga v obrambo prava in pravice...« Škof Jeglič pa je o tem 4. februarja 1922 zapisal v svoj dnevnik:

»Vlada naša se pritožuje na katoliško laško stranko »partio popolare«, ker dela na to, da bi Crna gora pripadla Italijanom, pa je tudi zoper Vatikan, ker misli, da je Vatikan istih misli...«

Naša vlada nunciju ne zaupa. Po nekaterih nepremišljenih njegovih izjavah sodi, da je državni SHS nasproten, da prerokuje o njenem skorajšnjem razpadu in da je on kriv, ker sv. Stolica ni še uravnila razmer v Baćki in v Banatu.«

Prvi nuncij je kot persona non grata moral oditi iz Beograda. Njegov naslednik Pellegrinetti se je od svojega predhodnika razlikoval le v tem, da se je bolj izogibal »nepremišljenih« izjav.

V začetku aprila 1921 so se v Vatikanu mudili zagrebški nadškof Bauer ter škofa Akćimović in Jeglič. O razgovoru je Jeglič 10. aprila po svoji vrnitvi v Ljubljano zapisal v dnevnik: »Ker se čuje, da misli (jugoslovanska) vlada konfiscirati vse cerkveno premoženje in potem plaćevati duhovnike kakor uradniĉe, sta oba škofa rekla, da se bomo branili do mućništva, kar je bilo sv. Očeru zelo všeć.« Govorili so tudi »o apostolskih administratorjih v pokrajinah, katerih škofje ne bivajo v našem kraljestvu: papež

jih bo imenoval.« Toda to je storil po dolgotrajnem odlašjanju. Šle 9. novembra 1923 — pet let po nastanku Jugoslavije — je škof Jeglič lahko zapisal v svoj dnevnik:

»Te dni sem dobil od nuncija imenovanje apostolskim administratorjem za obe župnije na Jezerskem. Enako imenovanje so dobili lavantinski škof za Meziško dolino in Prekurmur, pa dja-kovski za nekaj župnij, spadajoćih pod Pećuh... Sedaj bo konec marsikakim neprilikam in pritožbam vladinih krogov, da Vatikan skrbi za Italijane, ker je cerkvene razmere na Reki in v Zadru takoj uravnal...«

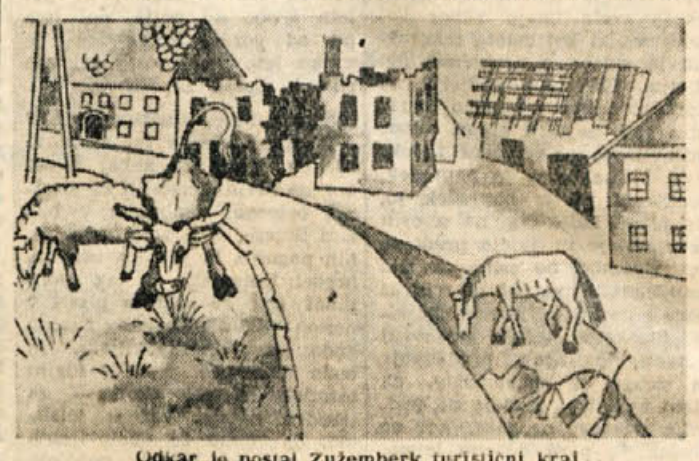
Tak odmak je imel Vatikan do Jugoslavije. Če pa je zaradi tega jugoslovanska vlada bila nezaupljiva in hladna do katoliške Cerkve, je ta krićala o preganjanju. Tako je škof Jeglič 13. decembra 1922 vzdihoval v svojem dnevniku:

»Iz Beograda nas preganjajo. V budžet 1923/24 niso sprejeli svot za naša seminišća in za duhovnike. Preganjajo karitativne zavode z veliko carino na vse predmete etc.«

Jeglić je mnogo razmišljal o vzrokih tega »preganjanja« in drugih težav ter 18. novembra prišel do tega spoznanja:

»Citam preroke in opažam, kako so v imenu božjem grozili ljudstvu, ki je nalikovalo in iskalo zveze s pognanskimi narodi. Bog jih je dal v njihove roke, da so jih premagali, pobijali in v sužnost vlačili. Kaj pa pri nas? Gotovo je, da so ob prelomu ob koncu leta 1918 naši bili verolomni do avstrijske države in so želeli zvezo s Srbi. Ali nas morda Bog za to sedaj tepe?«

Po vatikanskih navodilih je slovenska duhovščina z vso silo izrabljala vero in Cerkev v politične namene ter se borila proti »kanceljaparagrafu« vidovdanske ustave. To izrabljanje prižnice in spovednice je bilo zlasti silovito pred vsakokratnimi volitvami.

Odkar je postal Zužemberk turistični kraj...

Po travnikih in gozdovih leži razmetan denar

Pozabljen ali zanemarjen zasluček?

Pred vojno, pa tudi prva leta po osvoboditvi so na Dolenjskem in v Beli Krajinii ljudje na obrobju izredno velike kolićine sadravnih želišč, raznih gozdnih sadežev, predvsem pa užitnih gob. Lep zasluček se je stekel v šope nabiralec, malih kmetij in vsih, ki so si vzeli čas za zasluček, ki se sam ponuja pridnemu človeku.

Lani pa je bil odkup zdravilnih želišč v naših krajih prav malenkosten. Res so slana, suša in toča prizadele moćno tudi zdravilna želišća — navzile temu pa bi jih lahko zbrali vsaj kakšnih 300 odstotkov več kot pa smo jih! Poglejmo po vzroki, čemu pada nabiranje želišč, ki prinašajo posamezniku in naši skupnosti lepe dohodke.

Pred vojno je v naših krajih mrgolelo podeželskih trgovcev, v nekaterih vaseh so bili tudi po trije. Nabirali želišč so se dostikrat pritoževali čez posamezne trgovce, ki so bodisi izkoriščali ljudi s slabim tehtanjem, s ceno ali kakorkoli že. Dejevstvo pa je, da so ti trgovci poznali vse nabiralec želišč, zanimali so se za nabiranje in sušenje rož, plodov, korenin, gob itd., ter so bili z nabiralci v stinskih stikih. Sproti so jih seznanjali, kaj zahteva trg. Po osvoboditvi je na primer kmetijska zadruga v Zužemberku odkupila ogromno kolićino zdravilnih želišč, posebno leta 1946, kot je tov. Jarc organiziral nabiranje želišč po vseh okolišjih vaseh in šel od hiše do hiše.

NA KAJ POZABLJAJO NASE ZADRUGE?

Kako je danes z zbiranjem zdravilnih želišč? Nekaj zadrug je, ki se zavedajo, kako dragoceno je zbiranje in odpremljanje želišč. Povezane so z nabirali in imajo zato tudi lepe uspehe. V Vrhopolju je n. pr.

kmetijska zadruga lani odkupila 300 kg jeternika — rastline, ki je zelo iskana v tujini! Poslovodja KZ Vrhopolje je nabiralec pokazal svežo rastlino in jim povedal, kje naj jo nabirajo. Uspeh ni izostal — prejšnja leta n. pr. po vsej Dolenjski in Belii Krajinii nismo mogli zbrati niti 100 kg jeternika, lani pa ga je samo vrhopoljska zadruga pridela 300 kg!

Većina naših zadrug sicer kupuje želišća, ki jih prinašajo nabiralci. Ne seznanjajo pa jih, kaj vse bi ljudje lahko nabirali, v katerem času in kje. Seveda uslužbenci takih zadrug ljudem n. pr. sploh ne pokažejo, kako zbiramo želišća v naravi! Izza polic pa je govornike o želiščih kaj hitro pusta, dolgočasna zadeva. Ne čudimo se zato, da ni uspehov pri ljudem in v zadrugah, pa tudi ne dohodkov!

Zaradi malomarnosti mnogih naših zadrug, ki ne sporoćajo svojim članom, kakšna želišća zbirajo v posameznih obdobjih, propadajo po gozdovih in na travnikih ogromne kolićine zdravnih rož, trav, sadežev, korenin itd. Ljudje bi z nabiranjem želišč imeli lepe dohodke, zadruga bi povećale promet, država pa bi za prodano blago dobila v tujini milijone dinarjev deviz za nakup marsikaj, ker najno potrebujemo v naši izgradnji.

Zadnji čas je, da se začnejo naše zadruga bolj zanimati za zbiranje in odkupovanje zdravilnih želišč. V trgovanje z želišći je treba vkljućiti ljudi, ki imajo smisel za tako delo, da se bo zbralo čimveć želišč. Teh je v naših krajih toliko, da lahko pomenijo dragocen prispevek za gospodarski dvig Dolenjske in Bele krajine.

Miha Zupan

Gasilci, ali ste s tem res zadovoljni?

Predzadnji nedeljo je bilo v Krškem republiško gasilsko tekmovanje, na katerega so poslale svoje desetine vse okrajne gasilske zveze, razen novomeške. Sicer so bili navzoći tudi operativni člani novomeške gasilske zveze, toda tudi ti so kmalu odšli, ker jih tekmovanje ni zanimalo. Na vprašanje, zakaj ni nastopila tudi desetina novomeške gasilske zveze, so kratko odgovorili, da zato, ker ni bilo opravljen ocenjevanje po društvih. Kdo je kriv, da ocenjevanja ni bilo?

Vprašamo gasilce novomeškega okraja, ali so zadovoljni s tem, da so zaradi tega sedaj na zadnjem mestu v Sloveniji? Sploh moramo spregovoriti resno besedo o gasilski organizaciji v našem okraju. Vedno bolj pogosto beremo v časopisju členske, ki kritizirajo pojave v gasilskih vrstah. Poglejmo primer trebanjskega gasilskega avtomobila, ki je bil ves dan na razpolago za prevoz železničarjev na Catez, za prevoz na republiško gasilsko tekmovanje v Krško pa so ga dali šele po dolgem prigovorjanju! Skrajno majhno je strokovno znanje v četah; tu je nadalje primer neoddaljenega požara sicer zelo hitro, toda s pokvarjenim motorom. Je še več podobnih stvari, ki ne delajo časti gasilski organizaciji.

Namesto prizadevanja za strokovno izobrazbo vidimo prizadevanje gasilskih društev samo v eni smeri! V pripravljanju veselice (Nadaljevanje na 3. str.)

IZ NAŠIH KRAJEV

Veliko zanimanje za novomeško tombolo

Vsak dan se ustavljajo ljudje pred izložbo »Oprema« na Glavnem trgu in občudujejo razstavljene dobitke.

Ob koncu šolskega leta so pionirji in dijaki nižje gimnazije pripravili lep nastop pevskega zbora.

Šta je naletelo v Novem mestu na podporo vse naše javnosti, ki ni nekoli odrekla pomoči stvari, posvečenemu našemu narodu.

niti v tem, kdo naj ga gradi, občina ali okraj.

V Žužemberku se ko loradar nevarno širi

Zadnji množični pregled krompirišče je v občini Žužemberk in Zagradec pokazal, da se je kolaradar že zelo razširil.

pisarno in matični urad, tako da bo prihranila letno lepe vsote na najemnine.

Ob žužemberškem vodnjaku

Tam, kjer bodo zaradi malomarnosti morali že kmalu redno škropiti in zapraševati krompirišča, se bodo kmetje na lastnih denarnicah kmalu prebrčali, kaj kolaradski hrošč zna Marsikje okužbe še vedno prikrivajo, druge pa spet ne pregledujejo krompirišča.

Gasilci, ali ste s tem res zadovoljni?

(Nadaljevanje z 2. strani) Ilic, kvečjemu se kake parade. Ne čutijo niti potrebe, da bi dali na teh prireditvah kulturni program, pač pa, kar je najbolj žalostno, sami člani pokrivajo za pretep in podobne sporede.

koval izvežbanosti se ocenjujejo gasilci in gasilske organizacije. Se ena stvar je, ki osvetljuje naša društva. Za gasilsko letnjo so prejela društva v prvih 21.000 tablic. Prodanih jih je bilo 13.250, ostale so vrnilo.

Drobtine iz dolenske popotne malhe

Ljudi pred zaprtimi poštnimi vrati in jo ubral naprej po deželici rajt, škofov, čebrov in drugih umotvorov Ribničanov.

jevih ne bi še kdaj astralilos, kot je leta 1944... V Crnomlju sem bil oni dan, pa sem na neki skupščini tudi tole modrost ujel:

Zakaj samo polovico mostu?

Ze pred tremi leti je smatrala novomeška železniška sekcija za potrebno, da očisti in prepleksa železniški most čez Krko.

Stopiče

Clani kulturno-umetniškega društva so sklenili, da se bo njihovo društvo imenovalo po prezgodaj umrlem heroju socialistične izgradnje tovarišu Borisu Kidriču.

Kopališče na Kolpi pri Podzemlju je že odprto

V nedeljo, 21. junija so odprli novo preurejeno kopališče na Kolpi pri Podzemlju. Urejeno so kabine in gostišče, kjer gostje lahko dobe prigrizek in izbrano pijačo.

Kaj je z mostom pri Giršičah?

Ze kakih pet let se govori o gradnji prepotrebnegega mostu čez Lahinjo pri vasi Giršiče, vendar je vse dosedaj ostalo samo pri obljubah in govoricah. Menda si še niso edini

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

ODLOK

26. julij se proglašja za občinski ljudski praznik občine Gradac.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Novomeške bodice

Le stepaj, stepaj cunjice, iz okna dol na ulice; naj prah se po ljudih kadi, saj prah jim glavo ce ne zdrobi.

DOGODLJAJ NA TRGU

Priljet je tujec onokrat, na trgu je obstal, oči odprli na stečaj, v »Opremo« je zjajal.

DOBRODOŠLO, DEŽEVJE!

Zaploskal je občinski mož, zavriskal: »Hej, saj! Oblak je naš ikrofilni voz, je mejsto brez praha!»

Vsi na tombolo Društva prijateljev mladine v Novem mestu

Krasna spalnica - glavni dobitek tombole 5. julij! Ne pozabite - v nedeljo 5. julija na tombolo!

MOSTVENO PRVENSTVO DOLENJSKE

Dolenjski okrožni šahovski odbor je razpisal I. mostveno prvenstvo Dolenjske. V predtekmovalju se srečajo naslednji pari: Čevčev: Ribnica, Ivanča gorica: Višnja gora, Crnomelj: Metlika SD Novo mesto: SK »Stojan Puc«: Zmagovalec dvoboja SK »Stojan Puc«: SD Novo mesto bo odigral tekmo s SD Trebnje za vstop v finalno tekmovalje, kjer bodo nastopili tudi tekmovalci navedenih dvobojev. Mostveni prvak Dolenjske bo odigral tekmo s prvakom Primorja za vstop v nadaljnja tekmovanja za letošnje prvenstvo Slovenije.

MOSTVENO PRVENSTVO DOLENJSKE

Dolenjski okrožni šahovski odbor je razpisal I. mostveno prvenstvo Dolenjske. V predtekmovalju se srečajo naslednji pari: Čevčev: Ribnica, Ivanča gorica: Višnja gora, Crnomelj: Metlika SD Novo mesto: SK »Stojan Puc«: Zmagovalec dvoboja SK »Stojan Puc«: SD Novo mesto bo odigral tekmo s SD Trebnje za vstop v finalno tekmovalje, kjer bodo nastopili tudi tekmovalci navedenih dvobojev. Mostveni prvak Dolenjske bo odigral tekmo s prvakom Primorja za vstop v nadaljnja tekmovanja za letošnje prvenstvo Slovenije.

Pri Adamčkovi mami v Drenju

Pod goro Pešivico nad Sotesko se stiska desetina hišic - partizanska vasica Drenje, ki je med NOB dala 12 borčev-partizanov, izmed katerih jih je padlo šest. Tu živi in dela partizanska mamica - Pucelj Neža, po domače Adamčkova mama.

Pravilno je, da se vsaj od časa do časa s hvaležnostjo spomnimo tistih tihih mater, ki žive skromno in pozabljeno ter se ubijajo na grudi zemlje; med vojno pa so bile prvoborce, ki so dale partizanom vse, kar so mogle: zatočišče, hrano, prijazen besedo - in kri svoje krvi.

Adamčkova mama je imela pet sinov; štirje so bili v partizanih v Gubčevi in Levstikovih brigadi. Francje je izgubil zdravje v internaciji, Jože je padel pri Prežganju pri Litiji, Stanko pa na Javorovici. Prijelje so se zbirali prvi partizani in iz okolice. Dajala jim je hrano in jih opozarjala na nevarnost. Ker so bili sinovi v partizanih je veliko prestala od belogardistov, pozneje od domobrancev in Vlasovcev, ki so bili od časa do časa nastanjeni po hišah v Drenju. Požgali so ji gospodarsko poslopje, pokradli vino, obleko, kosi, seno, kolo najstarejšega sina in razno blago. Navzile stalnim grozjam in nevarnosti (Drenje je tik nad znanim partizaniskim prehodom čez Krko pri

Razstava ročnih del v Adlešičih

Ob zaključku šolskega leta so pripravili v Adlešičih razstavo ženskih ročnih del in dekliških izdelkov. Letošnja razstava je mnogo lepša od lanske, kar dokazuje, da se je začela stara stroka vezilstva zopet oživljati in se to pot že usmerja počasi v panogo umetne obrti.

razvalini starega gradu, kjer so bili stalni spopadi, je domobranec v obraz povedala, kar jim je šlo. Vojno je srečno prestala, čeprav je včasih dala v lonec zadnji krompir.

Pri svojih 65 letih je Adamčkova mama še vedno čvrsta, dobrovoljna in dovpljna. Rada se spomni časov, ako je bilo hudo in hkrati tako lepo. Zanimajo se za napredno gospodarstvo in za dogodke v svetu. Je ena prvih naročnic »Dolenjskega lista« v naši dolini in vedno komaj čaka, da ga vsega vestno prebere.

Z bralci »Dolenjskega lista« vred je pošiljamo lepe pozdrave in iskrene želje, da bi ostala še dolgo zdrava in srečna med svojimi dragimi!

Ob zaključku šolskega leta so pripravili v Adlešičih razstavo ženskih ročnih del in dekliških izdelkov. Letošnja razstava je mnogo lepša od lanske, kar dokazuje, da se je začela stara stroka vezilstva zopet oživljati in se to pot že usmerja počasi v panogo umetne obrti.

Kronika nesreč

IMENJE PRI SENTJERNEJU. Pri obiranju šelen je padel z drevesa in se poskočeval na spodnjem delu izlesla kovaski pomočnik Martin Jordan.

cvetje, da si bodo iz izkupička kupile prejico za vezenje.

Naslovivimo malo prošnjo na podjetje »GOSADA«, ki zbira cvetje in druge rastline, da preskrbi pridnim nabiralkam nekaj pisane prejice, da bodo imele pridne roke nekaj dela tudi pozimi.

OBVESTILA

DOVOLJENJE ZA POTOVANJE v inozemstvo vam najhitreje in najceneje preskrbi - PUTNIK, Novo mesto, telefon

Okrajni ljudski odbor v Crnomlju pa naj ima prijetno zvestavo, da je odprl danes še neviden vir dohodkov, ki se bo vedno bolj večal. Tako raste nov kader vezilij, pletilij in pletark, ki bodo izdelovale kasneje tudi večja naročila, pri katerih pa bo tudi odrezan vešelj in boljši kos kruha kakor doslej.

Prav iz srca čestitamo šolaricam in šolarjem na lepih delih, tovarišici učiteljici Babnikovi, ki so priznale za njen velik trud, ki je pokazal toliko in tako lepih uspehov! —

Mali oglasi

NJIVO, oziroma stavbno parcelo 24 arav, ob ravnji stari vodci, ob glavni cesti Zbure-Bokronoz ugodno zamenjan al prodam. — Ivan Globovnik Skočjan pri levo Novo mesto.

RODAM NJIVO na Krki pri Novem mestu. Naslov: Novo mesto, Krekova 6, prtljiče, levo.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Občinski ljudski odbor Gradac

26. julija 1942 je italijanski okupator s svojimi domaćimi izdajalskimi pomagači iz maščevanja zaradi množičnega odhoda naših mož in fantov v partizane požgal vasi po naši občini, prebivalce, kolikor jih ni moglo uteči na osvobodeno ozemlje k partizanom, pa je odgnal v internacijo na Rab.

Čez Gorjance v Belo krajino

Posnemajte!

Mladina kočevske gimnazije je pridno delala!

Na postaji v Trebnjem smo se z zanimanjem razgledovali. Tovariši oživljajo spomine, kako so leta 1943 tod rušili železniško progo in uničili postajne naprave, da ne bi služile sovražniku. Ogledali smo si mesto, ki se dviga nad progno in Temenico. Tu je bilo v prazgodovinski dobi središče keltskega plemena Latobikov, kasneje znamenita rimska postojanka in mestna občina. Pozorišče krvavih bojov s Turki. Znameniti trebnjski grad, star skoraj tisoč let! Kraj partizanskih zmag v zadnji vojni.

Na južni strani nam zastira pogled Trebnjski vrh. Pri naselbini Vrhtrzebne, na grebenu hriba, so odkrili rimsko gradščišče iz IV. stoletja ter sledove staroslovanske naselbine. Vse to okoli, kamor nese oko, je ena sama partizanska domovina, saj je menda ni hiše, ne steze in hoste, koder bi ne hodili in tabornili partizani!

Vlak je sopihal dalje proti

Anguštin Lah

Novemu mestu. Kar naprej se je vzpenjal, pa spet spuščal. Kar mor nese oko — povsod zanimiva, peštra, prava dolejska pokrajina, polna zgodovinskih spomenikov in prirodnih znamenitosti. Tam nekje ponikne Temenica, a spet privre na dan in znova ponikne, potem pa izvira z njeno vodo Prečna. Posebno lep je pogled na Mirno peč, malo dvignjeno vasico v kotlini pisanih njiv. Se pogled v smer proti Trebnjem, partizanskim krajem na severovzhodu in Trški gori, pa smo že prisopihali na postajo v Novem mestu. Tu smo izstopili.

V NOvem MESTU

Dolenjska metropola! Vsi si jo z zanimanjem ogledujemo. Od bombardiranj med vojno in partizanskih napadov na močno so-

vražno postojanko so ostale še številne rane in ruševine, ki preprečujejo po mnenju nekaterih tovarišev, da bi dolejska pokrajina v tem mestu videla prispodobno svoje veličine in bogastva. Tudi kar je novega, ne pride še do pravega izraza. Toda vsi potrjujemo, da ima mesto na lepem gričku, ki ga obkroža mirno tekoča zelena Krka, sijajno lego. Novega mestnega dela v smeri proti Trški gori, si ni mo goledali, kajti pot nas je vodila proti Kandiji, sonce pa je bilo že zelo visoko.

V starem mestnem delu in v Kandiji je polno zanimivosti, ustanov in zgodovinskih spomenikov, ki budijo pozornost. Zgodovinarji nas opozarjajo, da so bila tudi predzgodovinska in rimska selišča. Ze pred devetsto leti je bil današnji Kapitelj,

takrat Gradec, središče pristavštinskega samostana, ki so segale daleč okoli. V XIII. stoletju je bil utrjen in obzidan trg, dobrih sto let kasneje pa je nastalo mesto. To mesto so srđito napadli Turki, a ga nikdar niso zavzeli. Vendar je kasneje mesto prizadelo vrsta požarov, tako da je dvakrat povsem zgorelo. Večkrat je puščala tod tudi kuga. Tedaj je mesto hiralo. Leta 1809 so mesto napadli kmetje iz bližnje in daljne okolice ter ga zavzeli.

Novo mesto ima med ostalimi slovenskimi mesti posebno častno vlogo in zelo bogato zgodovino. Tudi v zadnji vojni je bilo zelo prizadeto in bo moralo v bližnji prihodnosti mnogo dela, da si sploh zaceli rane. Nedvomno je to eden tistih slovenskih predelov, ki bi mu morali bolj pomagati, če hočemo zagotoviti socialistični princip enakomernega razvoja vseh gospodarskih področij. (Nadaljevanje prih.)

Zanimivo posvetovanje v Kočevju

Pred kratkim je bilo pri OK LMS v Kočevju zanimivo posvetovanje o vzgojnih vprašanjih srednješolske mladine. Po uvodnih besedah predsednika Debeljaka so zastopniki govorili o perečih problemih, med katerimi je najbolj važno preobremenjenost dijakov. Šola s šestimi urami pouka dnevno zelo otežuje vzgojno delo mladinske organizacije, kar je še huje tam, kjer se dijaki vozijo v šolo z vlakom. Ker so učni programi polni podrobnosti, ni prav nič čudnega, če se profesorji komaj najdejo čas za vsa predavanja, dijaki pa kajpak vse učne snovi ne morejo predelati. Vsi delagati so se strinjali, naj vsebujejo učni programi le najbolj potrebne osnovne stvari, dijaki pa naj si širijo in poglobljajo znanje v interesnih krožkih, katerih delo naj gre s sedanjim časom. Glede zgodovine so predlagali, naj se opuste podrobnosti iz starejših obdobij, več poudarka pa naj bo na proučevanju razvoja družbe. V času, ko razvijamo delavsko samoupravljanje, bi morala mlada inteligenca prinesiti iz šole tudi osnove politične ekonomije.

Dalje so ugotovili, da letos uvedena moralna vzgoja ni dosegla zaželenih uspehov. Čeprav je namen tega predmeta vzgojiti dobre ljudi in državljanke, uporabljajo zanj dolobene ure za marsikaj drugega, nekod celo za matematiko. Mnenje vseh je bilo, naj dobi družbeno moralna vzgoja še eno uro tedensko, poučujejo pa naj jo izkušeni in napredni vzgojitelji. V razpravi o ocenjevanju so bili edini, da je današnji način zastare in preveč birokratski. Profesor naj bi napisal o dijakovem znanju in o njem samem karakteristiko v besedi, saj sedanja številka v sprejelovalu pravzaprav zelo malo pove. Pogovorili so se še o mnogih drugih problemih in sklenili, dopsiljevno pismo s svojimi razmotiranjami na CK LMS in na okrajni svet za kulturo in prosveto, ki naj poskrbita, da se začno pereča vprašanja šolstva čimprej reševati. — Prav bi bilo, da pošljejo pismo s svojimi razposnemali vzgled kočevske mladine, saj je vzgoja važna družbeno zadeva.

Ne pozabimo na otok smrti

UMIRANJE NA RABU (orig. r. S. Hotka)

Ob Kamporskem zalivu, na enem izmed najlepših naših otokov, kjer je dobilo svoje poslednje počivališče na tisoč in tisoč Slovencev, žrtov fašistične okrutnosti, ureja zdaj Glavni odbor Zveze borcev Slovenije veličastno pokopališče. Vsa dela je prevzelo neko podjetje iz Bakra in že aprila začelo z urejanjem tega bridko veličastnega spomenika našega trpljenja.

Dejelo so zelo obsežna, saj obsega grobišče 6610 m². Doslej so grobišče že obzidali in izpeljali železniški tir za dovoz klesanega kamna. Kamen lomijo prav tam, kjer so ga nekdo lomili tudi interniranci in padli do smrti izmučeni.

Načrte so izdelali najboljši arhitekti, tako da bo urejeno res dostojno in z vsjo pieteto do počivališča žrtve. Seveda bo stalo veliko denarja. Del stroškov je prevzel Glavni odbor ZB Slovenije, ZB bratske Hrvatske bo prispevala precej denarja, kajti tudi Hrvati so delili z nami gorje strašnega uničevalnega taborišča. Naši vodilni funkcionarji, ki jim je poverjena skrb za ureditve grobišča, so zaprosili vse delovne kolektive po vsej Sloveniji, naj prispevajo svoj delež. Prav tako naj po svojih močeh pomagajo tudi množične organizacije. Kot prvi so se izkazali pionirji iz Zagorja ob Savi, in sami nabrali 4700 dinarjev.

Pri tej plemeniti akciji Dolenjci, Belokranjci in prebivalci Kočevske res ne smemo ostati kjve in ozadju, saj ravno prebivalcev iz teh pokrajin počiva največ v Kamporskem zalivu. Pokopališča na Rabu ne bo samo spomenik našega gorja, temveč tudi veličasten izraz ljubezni v vsemu svetu pričevanje grozdejev rimsko-fašistične kulture.

Grobišče bo slovesno odprto 13. septembra, ob desetletnici osvoboditve taborišča in formiranja bratske brigade, ki je štela 1600 do zob oboroženih borcev, vključenih kasneje v NOV.

Za to slovesnost je med Dolenjci in Belokranjci že zdaj velikansko zanimanje. Glavni odbor ZB pa pripravila vse potrebno za otvoritve, za prevoz, hrano in podobno.

Glavni odbor prosil vse bližnje internirance, če imajo morebiti kakke spominske predmete iz lesa, kosti ali aluminija, naj jih čimprej pošljejo Glavnemu odboru ZB v Ljubljani, da jih bo za tiste slavnostne dni razstavil v našem muzeju na Rabu. Pripravlja se tudi »Rabski almanah«, v katerem bo opisano vse gorje in trpljenje internirancev.

Dragi rabski sotrpini! — dne 13. septembra na svidenje na Rabu, tam, kjer smo od lakote umirali in kjer so našli tudi umrli. Domovina jih ni pozabila, tudi mi, ki smo preživeli rabsko tragedijo, jih nismo pozabili. Šli bomo na grobove in počastili njih s trpljenjem ovcenanih spomin.

Sl. Hotka.

Ob sklepu šolskega leta čutimo dolžnost, da se v imenu Doma učencev Zeleniške industrijske šole Ljubljana-Siška javno zahvalimo okrajnim ljudskim odborom za pomoč, ki so jo nudili našim gojencem.

Naš dom je dajal v letošnjem šolskem letu zavetje sedem in dvajset gojencem, ki so popolne ali delne sirote ali pa jih starši iz utemeljenih razlogov ne morejo vzdrževati. V lastnem delokrogu smo ugotovili, kateri gojenci so najbolj potrebni pomoči, nakar smo podatke s prošnjami za nakazila podpori izročili domovnim okrajnim gojencem. Od vseh OLO, na katere smo se obrnili, smo bolj ali manj redno prejeli podporo za potrebne gojence njihovih območij, za kar se jim Uprava Zed. ind. šole in Ljubljani zelo zahvaljuje.

Prav posebno skrb, vestnost in natančnost pa je pokazal O. L. O. Novo mesto.

Ze prvokrat, ko smo se obrnili na odgovorne funkcionarje okraja za prispevke, smo bili pri načelniku sekretariata OLO Novo mesto tovarišici Petričevici ljubezljivo sprejeti. Tov. Petričeva se je s polnim razumevanjem zavzela za zadevo ter poskrbela, da smo v najkrajšem času prejeli prva nakazila podpor za devet gojencev novomeškega okraja.

Od tedaj dalje smo prejeli redne prispevke brez kakršnihkoli urgenc, kar priča o skrbnem in vestnem delu, o visokem socialnem čutu in moralni odgovornosti prizadetih učiteljev, za kar se jim v imenu podpiranih gojencev, ki so vsi z lepim uspehom končali šolsko leto, najlepše zahvaljujemo z željo, da bi jih posnemali vsi, ki imajo podobne dolžnosti.

UPRAVA DOMA ZELENIŠKE IND. ŠOLE LJUBLJANA-SIŠKA

CITAJTE IN ŠIRITE »DOLENSKI LIST«

V preteklem šolskem letu je bila mladinska organizacija na kočevski višji gimnaziji zelo delavna. Predvsem so se mladinci udeleževali v raznih sekcijah kulturno umetniškega društva, ki je združevalo precej mladine. Redno je delala literarna sekcija; člani so izdajali tudi svoj časopis »Prvi postanika«. Dva pevška zbora sta pod vodstvom prof. Humeke pripravila nekaj samostojnih koncertov in sodelovala na vseh proslavah. Dramatska sekcija je v režiji prof. Jemencev uprizorila komedijo »Drski«, ki je doživela poleg premiere še šest ponovitev v Kočevju, Ribnici, Dobrepolju in v Velikih Laščah. Za novo leto pa so v režiji prof. Strniševca uprizorili komedijo »Kaznovani zapeljivci«. Precej deklet je delalo v krožku za ročno delo, fante pa zanima prirodoslovlje in se zbirajo v svojem krožku. Precej mladincev in mladnic se udeležuje v fizikulturni dosegaju razmeroma dobre rezultate.

Okrog 30 dijakov je obiskovalo fotografski tečaj, ki ga je vodil mladinec Stopar Stane in svoje tovariše naučil dobro fotografirati, razvijati in kopirati, kar zaostuje za »Ae zbirko«.

Na gimnaziji se je ustanovila tudi družina Počitniške zveze, ki ima okoli 100 članov. Privedeni nameravajo več izletov v planino, na morje, s koleksi itd., v Bohinj pa bodo šli taboriti. Pri precej razvirnem društvenem delu pa mladinska organizacija ni pozabila na politično delo. Vsak mesec so imeli sestanke, ki je imel pomen mladinske ljudske univerze s političnimi predavanji. V debati pa so se pogovorili o raznih

političnih in organizacijskih problemih. Priredili so tudi nekaj kvalitetnih političnih predavanj, ki so jih imeli funkcionarji OK ZK.

Na splošno je mladinska organizacija napravila v preteklem šolskem letu močan korak naprej.

Odnos do živani in srčna kultura

Nedavno smo opazovali na cesti dogodek, ki je sprožil vsesplošno ogorčenje: Z lesom natovornjeni voz je zaradi nepravilne vožnje povzročil, da druga vozila niso mogla redno nadaljevati svoje smeri. Nastalo je občilno prekeranje. Voznik-krivec se je kajpak s krepkimi kletvicami spravil nad konje. Z debelim koncem bičevnika jih je tepel po delu in nosni kosti, da je odmevalo kakor bi tolkel po skafu.

Ta primer jasno priča, kako zverinski odnos imajo nekateri lastniki konj do svojih živali. Uporabljajo jih le kot stroj, ki naj jim polni žep. Mar ni žalostno, da je nedavno tak surovež pobil med vožnjo konja s kolom na tla, drug spet ga je v izbruhu jeze zakal z nožem!

Ker opominli in opozorila glede plemenitejšega ravnanja z živali, zlasti s konji, ne zaležejo, bo pač treba z vsjo ostrostjo uporabiti zakon o zaštiti živali. Kdor s konjem tako ravna, ga pač ni vreden in mora biti kaznovan. Takim surovincem bo treba vsaj kadinske ljudske univerze s političnimi predavanji. V debati pa so se pogovorili o raznih

Nekaj starih okroglih

ZALITEV
»Natakar, mar naj bo tole te- leča pečena?« Tak pečena je za vsako tele žalitev!
»Oprostite, gospod, nisem vas hotel žaliti!«

PROFESORSKA
»Katerga smo pa danes?«
»Saj imaš časopis v žepu, vanj pogledaj!«
»Kaj mi pomaga, ko je pa več rajinji!«

ORIGINALEN SIN
Ponosna mati: »Moj sin ima zelo originalne ideje, kajne?«
Učitelj: »Da da, posebno v pravopisu!«

UVIDEVNA BOLHA
Franca: »Ti, jaz ne morem spati, bolha me grize!«
Janez: »Prižiži luč, ko te bo zagledala, bo gotovo pobegnila!«

ZAKAJ PA NE?
Sodnik: »Obtoženi ste, da ste tovariša Novaka dejansko napadli. Ali ste upate tajiti?«
Obtoženi: »Če se upam tajiti? Zakaj pa ne, če mislite, da bi mi kaj pomagalo!«

Martin Zagore in Hudoklin- Jernčekovec sta v Vrhopolju po mojem naročilu ustavila žago, ki je delala za Italijane. S težkim kladivom sta razbila zobato kolo iz litega železa. To je bil tisti Jernčekovec, ki je pozneje ujel tudi Superino. Nad njim so se za vse to jeseni 1942 maščevali belogardišči, ko so ga še z nekaterimi drugimi kmeti pobili v gozdu pri Gračarjevem turnu.

Zadnje tihotapce lesnega bogastva je izgnala iz gozdov Gorjanske partizanska četa, ki je v marcu 1942 postala gospodar gore, gozdov in polj v dolini Krke. Ko je sredi junija 1942 divjala bitka z Italijani na Ratežu, je zadnji ogled lesne trgovine Ostrum bežal iz tistih krajev in ni utegnil niti vprašati, kaj se je zgodilo s posekanimi skladovnicami dragocene črne gabra, ki naj bi sovražniku bogatili tekstilno industrijo.

Ivo Pirkovič

— Močno razirjeno srce imate. — Prosim, pošljite sliko mojemu možu, ki trdi, da sploh nimam srca.

Še o prvem letaku

(Nadaljevanje)

Italijani so preklinjali in se opravičevali, češ da Krasa niso opustili oni, kakor jim očita letak, marveč le Benečani.

Da bi šli Kušljan, Krhin in Jankovič k Pleterjam minirali vozove neposlušnih voznikov, kot pripoveduje Drejče, ne drži. Jankovič in Kušljan Stančiko leta 1941 sploh še nista bila srzavana. V rajonskem odboru je bilo po letaku govora o tem, kako bi tistim lakomnim voznikom, ki nimajo ušesa za opominje, v Karlovcu minirali vozove. Do tega pa ni prišlo; pač pa so ogroženi ljudje v Orehovicah sami prevrnili neke vozove, naložene z lesom za Italijane, in jih poskodovali. Naš prvi letak je užgal.

Vozniki so se po tistem hitro zavedli svojega nedoljublnege dela, le nekaj lakomnežev se je še upiralo. Pa ne dolgo. Neki voznik, ki je peljal les v Novo mesto, je iz struških gozdov pribežal nazaj s praznim vozom in povedal, da ga je ustavila patrulja, oblečena v orožnike. Zapretila mu je, da mu bo postrelila konje, če ga še enkrat zaloti na vožnji. To je zaleglo. Gorjanske gozdove smo rešili.

O nastanku letaka pravi Drejče, da je zanj porabil šolsko nalogo. Šolska naloga ne bi dvignila ljudi. Vsaj za nekatere misli v letaku se spominjam, da sem jih formuliral po Iljumu, ki je naredil name tega velik vtis. Treba pa bi bilo primerjati tudi vse druge članke, ki sem jih v obrambo naših gozdov pisal zadnja leta pred vojno v ljubljanskih dnevniki.

Naš prvi letak se ni ohranil. Nima ga niti vseučiliška knjižnica niti muzej narodne osvoboditve. Če pa bi ga kdo vendar še hranil, — zanj se tolo pripravim, — da ga kupim ali vsaj prepisem — bi o njegovem nastanku lahko izrekli povsem zanesljivo sodbo.

Seveda ni ostalo le pri letaku. Naš rajonski odbor je tisti čas rešil gozdove v Pendirjevici, ki so jih imeli Italijani že

V nedeljo 5. julija velika tombola v Novem mestu! Spalnica, kolo, 20 m² drv itd. — glavni dobitki nedeljske tombole! Ali že imate tombolsko karto? V nedeljo 5. julija poizkusite srečo tudi vi!

Če bi iz Suhe krajine lahko izvažali zavist in zlagano pobožnost, uvažali pa narodni ponos . . .

Precejšen del darilnih paketov iz Amerike, ki prihajajo v novomeški okraj, gre v Suho krajino. Domačini trdijo, da so posamezniki v Suhi krajini prejeli po 50, 100 in tudi 300 paketov od različnih pošiljateljev. Morda je številka 300 nekoliko pretirana, drži pa, da se je bežanje paketov v suho-krajskih vaseh tako razpaslo, da presteja vse meje dostojnosti, poštenosti in resnicoljubnosti ter kaže na popolno pomanjkanje nacionalnega ponosa in človeškega dostojanstva. Prav je in nihče ne nasprotuje, ako sorodniki iz Amerike pošlje svojim darilo, čeprav ga ti včasih z nepravilnim prikazovanjem stanja doma večkrat tudi niso šabjo vržjejo. To pa, da nekdo nekje ukrade naslov nekoga dobrotnika v Ameriki, si ga izposodi ali kupi ali na kak drug način pride do njega in potem zabeša pakete s pomočjo najbolj podlih laži, obrekovanj in hinavščine, vse pa zavito v verski plašč, da s tem pri ljudeh v Ameriki, ki so verni, doseže svoj izkoriščevalni namen — to pa zasluži prezir in tudi kazeno. Vseh takih sredstev se poslužujejo posamezniki iz Suhe krajine.

»... NE POSLJITE JI NIC, KER ŽIVI V IZOBILJU...«

Kako je prišla Marija Novak iz Vel. Lipje št. 16 do naslova neke Marije Bulič, 454 Cast 149 st., Cleveland USA, je pač stvar zase. Mnogi pridejo do naslovov tako, da si med vožnjo z avtobusom, ki pelje tudi ameriške in druge pakete, enostavno prepisejo naslove pošiljateljev. Spet drugi dobe naslove s pomočjo za posebne usluge, tretji se poslužujejo drugačnih trikov, med katerimi tudi tatvine naslovov niso nobena redkost. Nekaj naslovov dobe tudi po sverški liniji. Tu ni nobenega sorodstva ali poznanstva, edina vednost je koristoljubje.

Marija Novak je pisala tej neznanji dobrotnici: »Pošljite mi kar koli, ker smo silno revni. Jaz sem bolana, mati boho najbrž oslepli, otrok ima suho rako, mož je pri vojakih, hiša nam je bila med vojno poškodovana...« Na ta obupen klic je dobila Novakova odzras paket in hlo, polno sožaljaj, toda smela je misliti, da je oboje prišlo v roke njeni svačkinji Angeli Novak iz iste vasi št. 10. Potem se je začel prepri in obrekovanje. Angela Novak je brž pisala v Ameriko:

»... Ne pošljite ji nič, ker živi v izobilju. Jez sem pa hudo revna, njega obliče, da bi šla v cerkev, čeprav je ta čisto blizu doma. Imam punčke, ki bodo šle letos k birmi in jih nimam s kom obleči...« Pismo je polno najržege obrekovanja in skrajne sovražne nevoščljivosti ter zavisti, obe pismi, to je tisto, s katerim Marija Novak prosi neznanjo dobrotnico pomoči, kot tisto, s katerim ji svakinja Angela Novak odreka pomoč in naspeljuje vodo na svoj mlin, pa sta odraz čisto navadne podlosti.

Obiskal sem obe na domu. Vas Veliko Lipje je sredi gorske položne kotlinice med Smuko, Ratjem in Žužemberkom. Ne velika vas je dokaj čedna. Za razliko od večine ostalih suho-krajskih vasi je bila med vojno le malo poškodovana. Pogostilnica je menda samo dve stavlji. V vasi je lična cerkvena, lepo na novo pobeljena, v sosednji vasi Malo Lipje pa imajo tudi šolo. Ko sem izpraševal za hišo Marije Novak, sta se prikazala pri oknu dva obrazca: mož kakih 45 let in nekoliko mlajša žena. Ta, koj, ko sem stopil dokaj trdno v hišo, sem opazil, da leži žena v postelji. Pozneje sem ugotovil, da leži popolnoma obločena. Zakaj je tako hitro smuknila v posteljo, ne vem. Trdila je, da boleha več mesecov in je pred operacijo (na obrazu in postavi) bi bil mogoče spoznati boleznijo, lahko pa se motim, ker nisem

AMERISKO OBLEKO DAM ZA KOZO...

Na tak pretkan in lahko trdim podel način izvažanja paketi so predmet trgovanja po suho-krajskih vaseh. Po 400 do 600 dinogavice, 12 do 16.000 din možka oblika, za kozo ali 6.000 din ženski kostum itd. Mihalčič iz iste vasi, ki tudi

zdravnik). Moževa mati je res stara in potrebuje pač očala, kot vsak starejši človek, šestletni sinček pa ima v resnici od rojstva neko okvaro na levi roki. Mož lani ni bil pri vojakih, pač pa le na orožnih vajah. (Med vojno je bil domobranec in skrival.) Posedujejo 6.10 ha posestva, 3 govedji, konja in dva ali tri prašiče ter nekaj ovcav. Mož sem in tja kupi in proda z dobričkom kako govedo... Hērka je za vsako delo in beje oče potnja precejšnjo doto bodočemu ženinu...

Novak Angela ima prav tako zdravega moža in tri hērke, žive pa na posestvu, ki meri 18,82 hektara. Oba sta mlada in zdrava. On je bil pri partizanih, v času obveznih okupov pa sta rada utajila, med drugim tudi stvilo živine. Zgovornost pri obeh, to je pri Mariji in Angeli Novak, katerih moža sta rodna in menda edina brata, kar ni mogoče izmeriti. Pri obeh pa je toliko zavisti, zlobe in nevoščljivosti ter špekulativne prekanosti, da bi bili, če bi to dvoje lahko izvažali, najbogatejši na svetu. Pretentali bi prav gotovo samega luciferja...

NA BALKANU PREJEMATE PREMALO SVETIH ZAKRAMENTOV, ZATO STE REVNI

Najbolj se mi zdí nesramno pri paketerskem barantanju to, da se vsakemu vlečeta kot debela črta vera in versko prepričanje. Brenkniti na versko struno, kadar je potrebno doseči usmiljenje, čeprav skrajno zlagano, brenkniti na isto struno, kadar je treba klevetati našo družbeno stvarnost, prikazovati težave in napačne pomanjkanje — to je najbolj prljubljen način pri ljudeh, ki si domišljajo, da so jim ljudski verje dovoljene prav vse svinjarjije. Ravnao se po pogovoru, da nam posvečuje sredstvo, to so delali utajali v zadnji vojni in klali prečiščene Srbe zato, da bodo prej v nesilih.

Tako piše tudi omenjena Buličeva Marija Novak v nekem pismu med drugim: »... Pri nas nimamo pa vsega dovolj. Tudi pri vas bi lahko živeli dobro, pa prejimate premalo svetih za-

kramentov. Priporočila sem te tudi neki verski organizaciji, bo tudi od tam kaj priložnosti... Resnici na ljubo moram povedati Buličevi in njej podobnim, da je stvar ravno nasprotna. Ker smo teh zakramentov od svetega Rima in s sodelovanjem svetega očeta ter z njegovim odobravanjem v dveh vojnah, zlasti v drugi, prejeli v obliki moderno opremljenih stotisočglavih roparskih band, požigalcev, tatov, koljačev in drugih zakramentonoscev preveč, smo revni in trpimo pomanjkanje. Takih zakramentov ne želimo nobenemu narodu na svetu. Buličeva je srčna, da živi v deželi, ki takih blagoslovov ni bila deležna že nekaj sto let. Ameriški narod si je svoj visok življenjski standard ustvaril s trdim delom in pametno gospodarsko politiko in ne s praznovanjem cerkvenih praznikov in prejemanjem zakramentov! V Suhi krajini še danes praznujejo poleg nedelj vsak mesec se tri do štiri cerkvene praznike. Če bi šli vsi skupaj vsaj polovico teh praznikov popravljati pota do vasi, bi imeli najlepše ceste in ne kozje steze do državnih cest, kot jih imajo. Mislim, da jih spoštovanje verskih obredov ne dela bogatejše, pač pa ravno nasprotno. Pa če bi bili v resnici verni, kot se kažejo na zunanji, potem prav gotovo ne bi prišlo do takih primerov, kot jih opisujemo v uvodu. Mi takim pravljamo, ki so ravno v Suhi krajini tako pogosti, pravimo dvojna moralna, kar v resnici tudi so.

Suhi krajini zatrevale, da niti malo pri hiši denarja niti za sol. Vprašal sem v zadrugi v Žužemberku, koliko so odkupili letos zdravlilnih zelišč in ako ljudje kaj nabirajo. Rekli so mi, da notejo ljudje tega delati. In vendar so v vsakem gramu Suhe krajine in tudi drugod lepi tisočaki. Vsak otrok lahko zasluži z nabiranjem zdravlilnih zelišč najmanj 300 do 400 din na dan. Za prodana zelišča dobimo tudi devize, za devize pa vse, kar potrebujemo.

Taka je stvar okoli suho-krajskih paketov. Laž in nevoščljivost sta pogonska sila za njihov promet. So tu in tam izjemni primeri, da prejema kdo tudi, ki je res upravičen, kot je to na primer Marijeta Ucmari iz Jugorja pri Gabrju, ki je med vojno izgubila moža in ji je bila domača populnoma uničena, ima pa tudi pet majhnih otrok. Tudi ona dobi od časa do časa paket iz Amerike, toda ni nikogar, ki ji ga ne bi privoščili. Mišljenja pa smo, da je na primer gospa T. Skufca iz New Castlla v svojem pismu napisala živo resnico, ko piše med drugim:

»... Tukaj v Ameriki tudi ne prebiramo po tleh. Naši možje so reveži, garajo po 8 ur podnevi in ponoči in ko prinesejo do ubogo plačo, ali naj jo porabimo sami, ali pomagamo svojem? Jaz sem delavska žena in si moram marsikaj pri ustih odtrgati in prišparati, da pošljem paket temu ali onemu...«